

VYTAUTUI JONUI ŠLIŪPUI – 95.

Tarp Palangos, Amerikos ir šeimos atminties

Mindaugas SURBLYS

Šiomet sukanka 95 metai, kai gimė inžinierius, visuomenės veikėjas, jauniausias Palangos burmistro dr. Jono Šliūpo (1861–1944) sūnus Vytautas Jonas Šliūpas (1930–2017). Jis gimė 1930 m. spalio 24 d. Palangoje, čia praleido keturiolika savo gyvenimo metų, baigė pradinę mokyklą ir pirmąsias dvi gimnazijos klases, o 1944 m. kartu su tėvais pasitraukė į Brėgenčą (Austrija). Mirus tėvui, Vytautas Jonas (toliau – Vytautas) su mama persikėlė į Vokietiją, o vėliau įsikūrė JAV. Gyvendamas ten rūpinosi tėvo rašytinio palikimo išsaugojimu, archyvo kaupimu.

Vytauto tėvas Jonas Šliūpas ilgus metus aktyviai ir įvairiais būdais siekė civilinės metrikacijos įteisinimo. Toks įstatytas buvo priimtas tik 1940 m. rugpjūčio 15 d., Lietuvą okupavus sovietams. Jau kitą dieną po Civilinės metrikacijos įstatymo įsigaliojimo Jonas Šliūpas Palangos civilinės metrikacijos skyriaus gimimo metrikų knygoje pirmuoju numeriu įregistravo šiame mieste gimusį, jau beveik dešimties metų sulaukusį sūnų Vytautą.

Kartu su tėvais pasitraukus į Vakarus, Vytautui kurį laiką teko gyventi Austrijos, vėliau – Vokietijos pabėgėlių stovyklose. 1944 m. lapkričio 6 d. dr. Jonas Šliūpas mirė. Sovietams užėmus Lietuvą, nebeliko vilties sugrįžti į tėvynę, todėl Vytautas kartu su mama – palangiške Grasilda Grauslyte-Šliūpiene 1947 m. išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas ir ten įsikūrė.

Gyvenimas turėjo tęstis. Vytautui reikėjo mokytis, tobulėti, padėti motinai. Amerikoje jis įsigijo universitetinį išsilavinimą – Iliojaus technologijos institute baigė statybos inžinerijos, o Viskonsino universitete – hidraulikos mokslus. Studijų metais dalyvavo visuomeninėje jaunimo veikloje, buvo aktyvus skautas, pirmojo Čikagos skautų leidinio „Lituanica“ redaktorius, pirmasis žurnalo „Lituanus“ rėmimo komiteto pirmininkas.

Baigęs studijas 1954 m. susituokė su iš Mažeikių

Vytautas Jonas Šliūpas. 1961 m., Muskatinas (Ajos valstija, JAV). VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotrauka

kių kilusia būsimąja farmacininke Vanda Fabijonavičiūtė. 1957 m. jiedu susilaukė sūnaus Kęstučio Jono. Šiam sukūrus šeimą, jis tėvus nudžiugino anūku Viesulu Roku.

Karjeros laikotarpiu Vytautas Šliūpas gyveno ir dirbo daugelyje Europos, Afrikos, Pietų Amerikos, Azijos šalių – ten, kur buvo statomos hidroelektrinės, įgyvendinami irigacijos ir drenažo projektai. Dirbdamas ir keliaudamas jis nuo 1958 m. aplankė net 126 šalis. Visą laiką aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, buvo įvairių draugijų, organizacijų narys, kai kurioms jų vadovavo. Na o 1985 m., išėjęs į užtarnautą poilsį, visa galva pasinėrė į lietuvišką veiklą: ėmė dirbti Amerikos lietuvių organizacijose,

Jonas, Grasilda Šliūpai ir jų sūnus Vytautas Jonas Šliūpas 1936 m. Kaune. VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotrauka

bendradarbiauti spaudoje. 1987 m. savo namuose San Fransiske (Kalifornija, JAV) įsteigė tėvo – Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvą. „*Nedavė ramybės mintis – jei aš nesutvarkysiu, niekas kitas to nepadarys*“, – jis, rūpindamasis tėvo atminimo išsaugojimu ir įamžinimu, tai kartojė iki pat savo gyvenimo pabaigos.

Vytauto Šliūpo nuolatinio rūpesčio dėka labai greitai šeimos archyvas išaugo į didelį ir vertingą lietuvių kultūros archyvą Amerikos vakaruose. Šiam archyvui įvairius spaudinius ir daiktus aukojo Amerikoje, Australijoje, Kanadoje, Lenkijoje gyvenantys išeiviai. Sukauptą archyvą jo įkūrėjas labai norėjo padovanoti nepriklausomai Lietuvai. 2005 m. jis pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Šiaulių universitetu (dabar Vilniaus universiteto Šiaulių akademija). Pirmoji siunta į šio universiteto biblioteką atkeliavo 2009-aisiais. Tų pačių metų birželio 12-ąją Šiaulių universitete įvyko oficialus Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo atidarymas, kuriame dalyvavo ir jo įkūrėjas Vytautas Šliūpas su žmona Vanda. „*Man lietuviškumas visą laiką buvo svarbus. Jaučiuosi esantis Lietuvos patriotas ir man Lietuva rūpi*“, – sakė jis.

Vytautas Šliūpas puikiai prisiminė prieškario Palangą, kurią jis, keturiolikmetis, su šeima, kaip jau minėta, buvo priverstas palikti karui baigiantis. Pirmą kartą į Palangą iš JAV jis atvyko tik 1988 metais. Vėliau vasaromis čia atostogaudavo kartu su žmona. Lankydamasis Palangoje gydydavosi šalia Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejaus esančioje Jono Šliūpo gatvėje veikiančiame Kauno medicinos universiteto Psichofiziologijos ir reabilitacijos institute (dabar LSMU Neuromokslų instituto Palangos klinika).

Netoli Kuršėnų esančioje Vytauto Šliūpo atgautose tėvo žemėje, jo pastangomis buvo įsteigtas Auk-

Vytautas Jonas Šliūpas kartu su mama Grasilda Grauslyte-Šliūpiene. Nuotrauka iš Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejaus archyvo

sučių žemės ūkio mokomasis, parodomasis ir miškų ekologinio tvarkymo centras. 1997 m. Vytautas Šliūpas kartu su Kalifornijos Deiviso (angl. *Davis*) universiteto mokslininkais savanoriais įsteigė Aukсуčių fondą (angl. *Auksuciai Foundation*), skirtą Lietuvos smulkiesiems ūkininkams šviesti ir remti. 2000-aisiais savo tėvo 140-ųjų gimimo metinių proga ir kartu minėdamas savo paties 70-ąjį jubiliejų jis išleido atsiminimų knygą „Tėvas, kokį aš prisimenu“.

Vytautas Šliūpas mirė 2017 m. rugpjūčio 23 d. Redvudo mieste (Kalifornija, JAV). Jis palaidotas lietuvių tautinėse kapinėse Čikagoje, ten, kur amžinam poilsiui atgulė ir jo tėvai – Jonas ir Grasilda Šliūpai.

Iš kairės: Vytautas Jonas Šliūpas Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo atidaryme Šiaulių universiteto bibliotekoje 2009 m.; Vytautas Šliūpas su žmona Vanda Šliūpiene (dešinėje) 1970 m. Kalifornijoje (JAV). VUB ŠAIC Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvo nuotrauka